

Geer Steyn: *Nietzsche, the final days*

Nietzsche is geboren op 15 oktober 1844 als zoon van een protestantse dominee. Zijn vader stierf toen Nietzsche vijf jaar was. Zijn zuster Elisabeth was twee jaar jonger. Hij werd op 25-jarige leeftijd professor filologie aan de universiteit van Bazel. Hij kreeg steeds grotere gezondheidsklachten (waaronder hevige migraine) en nam in 1879 (met een jaarlijkse toelage) afscheid van de universiteit. Hij trok vervolgens van streek naar streek op zoek naar een voor hem gezond klimaat. Begin 1889 stortte hij echter geestelijk volledig in. Daarvan herstelde hij niet meer. Hij raakte halfzijdig verlamd en zakte steeds verder weg in apathie en geesteloosheid tot hij in augustus 1900 op 55-jarige leeftijd stierf.

Übermensch

Nietzsche wordt nog altijd veel gelezen en bestudeerd. Voor mij is Nietzsche vooral de schrijver van *Götzen-Dämmerung oder Wie man mit dem Hammer philosophiert* dat in 1888 is geschreven. In dat laatste jaar dat hij bij zinnen was, schreef hij onder andere *Ecce Homo* en *Der Antichrist*. De toon wordt steeds schriller, radicaler: de natuur (Wil tot Macht) en de daaruit zijns inziens voortvloeiende waarden zouden moeten heersen, en niet de idealen van religie en moraal. Nietzsche kwam tot deze visie enerzijds door zijn kennis van de in 1859 gepubliceerde evolutietheorie van Darwin, en anderzijds door de opkomst in de negentiende eeuw van de psychologie als empirische wetenschap met de ontdekking van de belangrijke rol van het onbewuste. Hij analyseert de *Homo sapiens* als een (evolutionair) psycholoog, en trekt als filosoof vervolgens de uiterste consequenties uit die analyse. Het leven is niet geschapen door een alwetende en wijze God. De mens moet zich bewust worden dat er voor leven en universum geen intrinsiek van God gegeven zin en doel is, en dat via ons van de dieren stammende bewustzijn nooit een *absolute* waarheid kan worden onthuld. Er is derhalve geen zekerheid, geen vrije wil en er zijn geen absolute morele waarden. Ofwel: 'God is dood'. De andere extreme consequentie die hij trekt, is dat wat hem betreft de weg vrij is om bewust over te gaan tot

Geer Steyn, ontwerpschets voor Nietzsche. Potlood op papier (foto: Geer Steyn)

het opvoeden tot en zelfs kweken van een ander type mens: de *Übermensch*. De *Übermensch* kan de op zich zinloze realiteit volkomen accepteren en er naar leven. Hij zal de voorlopige en *gewilde* voltooiing van de evolutie van het leven zijn. Wat we ook van deze mijns inziens extreme voorstellen vinden, laten we ons realiseren hoe dichtbij we bij deze situatie zijn. We kunnen Nietzsche lezen als een relevante analyse van ons heden en een waarschuwing voor een dramatische toekomst. De eerste genetisch gemodificeerde mensen zijn al geboren. Dit maakt voor mij een penning van Nietzsche relevant.

Penningen

Het blijft hoe dan ook tragisch dat Nietzsche na de uitbarsting van creativiteit in het jaar 1888, nog 11 jaar als een plant moest worden verzorgd door zijn moeder en zijn zuster. Uit die periode bestaan

Geer Steyn, *Nietzsche, the final days*. 2019, terracotta, 80 x 80 mm (foto's: Tom Haartsen)

enkele aangrijpende foto's van de volledig uitgebluste Nietzsche, achteroverliggend in de kussens van een divan. Ook is op *You Tube* een aangrijpend filmfragment te vinden van iets meer dan één minuut getiteld *Nietzsche's agony filmed*. Van deze late Nietzsche heeft Geer Steyn dit jaar twee met de hand ingekleurde terracotta penningen gemaakt getiteld *Nietzsche, the final days*.

De ene penning is vierkant (80 x 80 mm). De voorzijde toont ons bijna beeldvullend het bekende profiel van het hoofd van Nietzsche rustend in het kussen van de divan. Enerzijds is het hoofd nog intens. De befaamde snor, het hoge voorhoofd en diepliggende ogen zijn onmiskenbaar de lucide Nietzsche van de laatste boeken. Anderzijds spreekt ook het apathische en geestloze duidelijk uit het portret. Het portret en het kader zijn bereikt met een opmerkelijke eenvoud van enkele grote vlakken in de stijl van Steyn. De keerzijde toont een hamer die met veel geweld neerkomt. De hamer is het symbool waarmee filosoof Nietzsche sloeg op de zijns

inziens holle vaten van filosofie, religie en moraal. Verder staat hier uitsluitend *Nietzsche* en zijn sterfjaar 1900. Dit symboliseert voor mij dat Nietzsche (naast Darwin en Freud) met geweldige dreunen de consequenties van evolutie en psychologie heeft laten zien voor de twintigste en eenentwintigste eeuw. Ook het beeld en het kader van de keerzijde zijn bereikt met enkele rake grote vlakken rond de hamer.

Steyn heeft ook een ronde penning (70 mm) gemaakt met op de voorzijde het hoofd van Nietzsche. Maar dit hoofd is vrijwel geheel weggedrukt en haast stikkend in de naar verhouding enorme kussens. Het is een aangrijpend portret van de wegstervende Nietzsche. De keerzijde toont weer de hamer, maar nu zoals gebruikelijk met het geboorte- en sterfjaar van Nietzsche. Deze penning symboliseert voor mij meer de mens Nietzsche. Beide penningen zijn gesig-neerd ST. Of van deze terracotta penning(en) een bronzen penning zal worden gegoten is nog niet bekend.

Geer Steyn, *Nietzsche, the final days*. 2019, terracotta, 70 mm (foto's: Tom Haartsen)